

A 2900

A 34-
raamat.

A 290b

A. 290 b

ABD = raamat.

Kirjutaja, Fr. Brandt

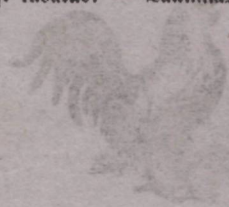

Tartus, 1883.

Trükitud J. Jürgens'i kuluga.

Journal - C. R. R.

Benfuri poolest lubatud. — Tallinnas 3. Augustil 1883.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivipamatukogu

21683

Trükitud Wilhelm Just'i juures.

A a B b D d E e

G g H h I i K k

L l M m N n O o

P p R r S s T t

U u W w

Ä ä Ö ö Ñ ñ Ü ü.

Boohtud sönad.

ab,	eb,	ib,	ob,	ub,
ad	ed	id	od	ud
ae	ee	ie	oe	ue
ag	eg	ig	og	ug
ah	eh	ih	oh	uh
ai	ei	ii	oi	ui
af	ef	if	of	uf
al	el	il	ol	ul
am	em	im	om	um
an	en	in	on	un
ao	eo	io	oo	uo
ap	ep	ip	op	up
ar	er	ir	or	ur
aš	eš	iš	oš	uš
at	et	it	ot	ut
au	eu	iu	ou	uu
aw	ew	iw	ow	uw

Ä, ö, ø, ü — äm, öm, øm, üm —
 än, ön, øn, ün.

ba,	be,	bi,	bo,	bu,
da	de	di	do	du
ga	ge	gi	go	gu
ha	he	hi	ho	hu
ja	je	ji	jo	ju
ka	ke	ki	ko	ku
la	le	li	lo	lu
ma	me	mi	mo	mu
na	ne	ni	no	nu
pa	pe	pi	po	pu
ra	re	ri	ro	ru
sa	se	si	so	su
ta	te	ti	to	tu
wa	we	wi	wo	wu

lä, lö, lõ, lü, — mä, mö, mõ, mü, —
 nä, nõ, nõ, nü.

Rolme tähega weerimised.

pea	tal	juu	jut
pap	mal	fel	fuf
paſ	ſul	lel	füt

pat	sai	töl	püs
fat	sep	fof	piu
lol	tep	moſ	pau
miſ	mem	fof	ſim
ſul	met	lof	ſöm

Stelja tähega weerimised.

hang	härġ	furb	lind	ſant
haaw	ſälġ	foer	lauł	ſelm
haud	mäng	lauł	leib	ſarf
hull	ſäng	ſarw	ſaun	ränf
heal	märġ	förw	fuiw	ſuits
hunt	juht	jalġ	loof	paſ
hulſ	joof	ſing	mets	piłw
mułf	joot	ſang	meeſ	tuul
hiłp	nool	ſael	parm	tael
halp	munt	ſits	pörm	pöłw
halw	mauſ	ſiin	faſt	puhf

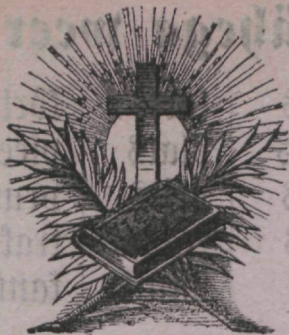
Wie tähega weerimised.

hõlps	jooks	forts	fõrts	fõnts
kõlps	luuks	plats	pleef	fints
ploom	lueks	prits	pruuf	frims
pruun	laeks	trahw	traks	pruut
truup	prisk	winsf	kants	trump

Wiisil: Mo elu Kristus ise.

Las' mind So külge jääda
Kui usklik lapsuke,
Mo elu nõnda seada,
Et saan siit taewasse,
Kus alati woin fiita
Sind Kristust Issaga,
Ja pühal Wainul' näita
Suurt auu seal lõpmata.

Meie ristiusu õpetuse wiis peatükki.

Esimene peatükk.

Jumala kümnest käsust.

Esimene käsk.

Mina olen Issand sinu Jumal. Sul ei pea mitte teisi jumalaid olema minu kõrwas.

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade kartma, armastama ja tema peale lootma.

Teine käsk.

Sina ei pea mitte Jumala oma Issanda nime ilma asjata suhu wõtma; sest Issand ei jäta teda nuhtlemata, kes tema nime kurjaste prungib.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie tema nime juures mitte ei nea, ei wannu, ei lausu, ei waleta ega peta, waid et meie seda kõige häda sees appi hüüame, palume, kiidame ja täname.

Kolmas käsk.

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga; waid et meie seda pühaks peame, heal meelel kuuleme ja õpime.

Neljäs käsk.

Sina pead oma isa ja ema auustama, et sinu käsi hästi käib ja sinu kuu elad maa peal.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei põlga ega wihasta; waid et meie neid auustame, teenime, nende sõna kuuleme, ja neid armsaks ja kalliks peame.

Viies käsk.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese ihule ühtigi kahju ega kurja ei tee, waid et meie teda aitame, ja temale head teeme kõige ihu häda sees.

Kuues käsk.

Sina ei pea mitte abielu ärarikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie kasiinaste ja puhtaste elame kõneta ja tegude sees, ja et igauks peab oma abikaasa armastama ja auustama.

Seitsmes käsk.

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha ehk wara ei wõta ega kawala kauba ega petise tööga eneste poole ei kisu; waid et meie tema wara ja pea toidust aitame kaswatada ja hoida.

Kahesksas käsk.

Sina ei pea mitte ülekohtu tunnistama oma ligimese wastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese peale mitte kawalaste ei waleta, teda mitte ei peta, keelt ei pekka, ega kurje kõnesid tema peale ei tõsta; — waid et meie tema eest kostame, kõik head temast kõneleme ja kõik asjad heaks kääname.

Ühesksas käsk.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pändust ehk koda kawalusega ei püia ega õiguse nimel eneste poole ei kisu; waid et meie teda aitame, et tema seda enesele wõiks pidada.

Kümnnes käsk.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese naest, sulast, ümmardajat, weiksid, ega muud, mis tema päralt on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese naest, peret ega weiksid ära ei awatele, ega wägise ei wõta, waid et meie neid maanitseme, et nemad paigale jääwad, ja teewad, mis nende kohus on.

Mis ütleb nüüd Jumal kõikidest neistfinatsjetest käskudest?

Tema ütleb nõnda: **Minna Isjand, sinu Jumal, olen üks wäga wihane Jumal, kes wanemate patud nuhtleb laste kätte, kolmandamast ja neljandamast põlwest jaadik neile, kes mind wihkawad. Aga neile, kes mind armastawad ja minu käsud peawad, teen mina head tuhandest põlwest jaadik.**

Mis see on?

Jumal ahwardab nuhelda kõiki kes nendefinatsjete käskude üle astuwad; seepärast peame meie tema wiha kartma, ja ei mitte nendefinaste käskude wastu tegema; aga tema tõutab armu ja kõik head kõikidele, kes need käsud peawad; seepärast peame meie teda ka armastama, tema peale lootma, ja heameelega tema käsku mööda tegema.

Teine peatükk. Pühast ristiusust.

Esimene õpetus.

Zoomisest.

Mina usun Jumala Isa, kõigewägewama taewa ja maa Looja sisse.

Teine õpetus.

Äralunastamisest.

Mina usun Jeesuse Kristuse, Jumala ainu Poja, meie Issanda sisse, kes on saadud pühast Waimust, ilmale toodud neitsist Mariast, kannatanud Pontsiuse Piilaatuse ajal, risti löödud, surnuud ja maha maetud, alla lainud põrguhauda, kolmandamal päawal jälle ülestõusnud surnuist, üleslainud taewa, istub Jumala oma kõigewägewama Isa paremal käel, sealt tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnute peale.

Kolmas õpetus.

Pühitsemisest.

Mina usun püha Waimu sisse, üht püha ristikogudust, pühade osasaamist, pattude andeksandmist, liha ülestõusmist ja igawest elu, Amen.

Kolmas peatükk.

Pühast Issja meie palwest.

Issja meie, kes ja oled taewas, pühitsetud saagu sinu nimi, tulgu meile sinu riik, sinu tahtmine siündigu kui taewas, nõnda ka maa peal, meie igapääwast leiba anna meile tänapääw, ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele ja ära saada meid mitte kinsatuse sisse, waid peasta meid kurjast ära; sest sinu päralt on riik, ja wägi, ja ann igaweste, Amen.

Neljäs peatükk.

Pühast ristimisest.

Mis on ristimine?

Ristimine ep ole mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala kästus on seatud, ja Jumala sõnaga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb Matteuse raamatus wiimses peatükis: Minge ja õpetage kõik rahwast, ja ristige neid Jumala Isa, Poja ja püha Waimu nimel.

Viies peatükk.

Pühast Altari Saakramentist.

Mis on Altari Saakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja veri, leiva ja wiina all meile ristirahwale süüa ja juua, Kristusest enesest seatud.

Kus on see kirjutatud?

Nõnda kirjutavad pühad Ewangelistid: Matteus, Markus, Luukas ja püha Paulus: Meie Issand Jeesus Kristus, sel öösel, mill teda äraanti, wöttis leiva, tänas, murdis ja andis oma Jüngritele ja ütles: Wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse, seda tehke minu mälestuseks.

Selsamal kombel wöttis tema ka karika, pärast õhtu söömaaega, tänas ja andis oma Jüngritele ja ütles: wõtke, jooge kõik sealt seest, seesinane on see uus seadus minu weres, mis teie ja mitme eest ärawalatakse, pattude andeksandmiseks; seda tehke, nii mitukord kui teie sest joote, minu mälestuseks.

Palwe laulu salmid.

Ma olen weike lapsuke,
 Weel alles nõrk ja nooruke,
 Ja pealegi weel rumal;
 Oh! juhata mind Jumal! —

Rõik head sa oled teinud mulle,
 Sest annan tänu kiitust sull',
 Ja palun kõigest hinge wäest:
 Oh anna mulle omast käest
 So palge ees kõik teha,
 Mis armas sull' on näha.

Mind hoia walet rääkimast
 Ja meele haigust tegemast:
 Ma palun, anna waga meelt,
 Et targast pruugin suud ja keelt:
 Et sinu auu kuulutan,
 Mo wanemaid ka auustan,
 Ja nende sõna kuulen.

Baar weikest juttu.

Ei lõlba edew olla.

Wana wöölmölder Rein leidis metsas linnu pere,
 mis kui kot puu otsas rippus; ta ruttas koju, wöttis
 wana willa waka, kutsus naese abiks, ajas linnud waka

sisse, wiis neid koju, pani wafaga kambri ja läks ise külasse linnupuud otsima. Nii pea kui ta oli ära läinud, küsifid tema tütrikesed, Triinu ja Siisu, teine teise käest, mis küll selle wafa sees peaks olema; aga kumbgi ei teadnud wastust anda.

Esite käiswad nemad ukse pealt waatamas ja kuulamas, ja kui nemad seda sumisemist kuulsiwad, mis linnud tegiwad, siis läks nende uudise himu weel suuremaks, nii et enam ei suutnud kuusatusse wastu panna, waid läksiwad kambri.

Siin seisiwad nemad tüki aega wafa juures, kuulasiwad ja nuusutasiwad, aga ei saanud milgi wiisil aru, mis seal sees pidi olema.

Kui naad ju kaua aega nõnda kahe wahel oliwad olnud, wöttis Triinu kätte ja kergitas wafa kaant — aga oh! nüüd seda häda! Linnud tuliwad wälja ja paniwad mõlemile seefugused muhud külge, et nende filmad mitu pääwa umb paistetand oliwad. —

Ülekohtusest warast ei ole kasu.

Üks isa tuli linnast ja tõi oma pojale weikese wedru peaga (liigetega) nua; seda nägi naabri Toomas, kes fagedaste näpuametid pruukis, ja sest et see nuga wäga tema mele järele oli, katsus ta seda ärawarastada. Ta pani seda lahtiselt oma põue. Teised küla lapsed mängiswad tuuleweški mäe otsas, lõiwad kuterpalli ja weeretasiwad endid mäest alla. Toomas läks nende juure ja hakkas ka nõndasamuti tegema; aga kui tema ennast mäest alla weeretas, läks see warastatud nuga, mis temal

lahti põues oli, tema ihu sisse, mis küll wiimaks ära-
paranes, aga hirmust walu sai ta küll kannatada.

Ära püüa elades mis teise oma, sest wargus on
suur patt ja toob häbi ja nuhtlust. Seepärast palu
Jumalat, et warga meel ja petja feel ka sinust taganewad.

Suured ja weikejed kirjutuse tähed.

A a B b D d E e G g

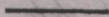
H h I i J j K k L l

M m N n O o P p

R r S s T t U u

W w

Ä ä Ö ö Ô ô Ü ü.

Rohtu-tirjutamine.

Tarkuse hakatus on jumala kartus. Tee tööd ja palu Jumalat.

Ole kõrme head kuulmas, ja anna õiget vastust pitka meelega.

Kes isa ja ema auustab, sel peab pitk iga olema.

Laps, ole abiks oma isale tema vanaduses.

Ära ole nõbe oma keelega, ja ära ole laisk oma tegudes.

Närgale tuleb suur häbi ja kahekeelisele suur hukkamõistmine.

Ära ole rumal ei suuremas ega
väheemas asjas.

Lahke suu teeb enesele palju sõbru.

Ära naera seda inimest, kelle
hinge sees kibedus on.

Ära tee kurja, siis ei saa kurjus
sind kätte.

Ära otsi walet oma wenna peale.

Ära ole loba wanade hulgas.

Ära wikka tööd, mis waerwaga
tehakse.

Ära otsi kiitust riiete pärast.

Laahke pale näitab üles häid südame hõbeid.

Lapsed, kes ei võta õpetust, ja teevad wallatust, need teutavad ära oma sugulaste head sugu.

Üks terve waene, kes omas rammus kango, on parem kui rikas, kes omas ihus häda tunneb.

Kadedus ja wiha lühendavad elu päiwi, ja tühi muretsemine teeb wanaks enneaegu.

Enne peab üht asja mõistma, kui seda hakkama, ja enne peab nõu pidama ja pärast see järele tegema.

Tilmist tunnukse, mis viisi süda on.

Ahne söömise ja joomise läbi on palju surnud, aga kes kasin, see pitkendab oma elu.

Häbene ennast neid sõnu välja rääkimast, mis sa oled kuulnud ja salaja kõnet ilmutamast.

Tark poeg rõõmustab iso, aga halb poeg on oma emale meelehärmiiks.

Laisk igatses küll, aga ei saa ühtigi.

Kes oma ligimest laidab, teeb patu; aga kes hädaliste peale armu keidab, on armas Jumala ees.

Kes alvate liiga teeb, see laimab oma Loojat.

Parem on heet klapstaid rahuga, kui nuumhärq viinga.

Kes wigast hirtwital, see pilkab Jumalat.

Pöömus fiida saadab head terwist.

Kes õpetust wõtab, saab targemaks.

Hocletus toob häda, ja laiskus nälga.

Magus on mõnel leib, mis walskusega saadud;
aga pärast jääb tema suu täis sõmeraid.

Kes oma keelt talitseb, see hoiab ennast mitme
kahju eest.

Mis laisk igatseb, seda ei saa tema mitte, sest et
tema käed ei wiitoi tööd teha.

Auus nimi on parem kui suur rikkus, ja arm
on parem kui hõbe ja kuld.

Kes teisels anku kaewab, langeb ise sisse, ja kes
kiwi weeretab teise peale, selle peale tuleb tema tagasi.

Kiitku sind teine, aga mitte so oma onu.

Parem on, kui sa ei tõuta, kui et sa tõutad, ja ei
tasu seda mitte ära.

Kus uhkust on, seal on ka häbi naer.

Kes maanitsuse sõna tähele ei pane, see teeb paha
iseenesse wastu.

Sel on waeusus ja häbinaer, kes ei hooli õpetusest.

Kirja wahemärgid.

, komma, lühikene kinni pidamise märk; ; semikoolon, pitsem kinnipidamise märk; : koolon, näituse märk; . punkt, lõpemärk; ? küsimise märk; ! õhkamise märk; „ “ jutu- märk; () ehk [] klammerid, sulgumise märk; - ehk = ühendamise märk; ' kusstutamise märk; — mõtlemise märk; * ehk † tähendamise märk; § paragrahv ehk jaumärk.

Ladina keeli trüki tähed.

A a B b C c Ch ch D d

Ⓐ ⓐ Ⓑ ⓑ Ⓒ Ⓓ Ⓔ Ⓕ Ⓖ Ⓗ Ⓓ Ⓙ

E e F f G g H h I i J j

Ⓔ Ⓕ Ⓖ Ⓗ Ⓒ Ⓓ Ⓔ Ⓕ Ⓖ Ⓗ Ⓖ Ⓙ Ⓙ Ⓙ

K k L l M m N n O o

Ⓚ Ⓛ Ⓛ Ⓛ Ⓜ Ⓝ Ⓝ Ⓞ Ⓟ

P p Q q R r S s T t U u

Ⓟ Ⓠ Ⓡ Ⓢ Ⓣ Ⓤ Ⓥ Ⓦ

V v W w X x Y y Z z.

Ⓧ Ⓨ Ⓩ ⓐ ⓑ ⓓ ⓔ ⓕ ⓖ ⓗ ⓙ ⓛ

Numrid.

I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X.
 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Saksa keeli tähed.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff
 Gg Hh Ii Kk Ll Mm
 Nn Oo Pp Qq Rr Ss
 Tt Uu Vv Ww Xx
 Yy Zz.

Wene keeli tähed.

Aa Bb Bb Gg Dd Ee Жж Зз Йй Ии Ii
 Na Bb Ww Gg Dd Ee Si Si Si
 Kk Ll Mm Nn Oo Pp Pp Cc Tt Uu
 Kk Ll Mm Nn Oo Pp Rr Ss Tt Uu
 Фф Хх Цц Чч Шш Щщ Ъъ Ыы Ьь
 Ff Hh Zz Tsch Sch Schtsch jär jär'i jär'i
 Ъъ Ээ Юю Яя Өө Vv.
 je (jäti) Ee Ju ju Ja ja Ff (fita) Si (ischiza)

üfs ford üfs.

1	ford	1	on	1	5	ford	5	on	25
					5	—	6	—	30
					5	—	7	—	35
2	ford	2	on	4	5	—	8	—	40
2	—	3	—	6	5	—	9	—	45
2	—	4	—	8	5	—	10	—	50
2	—	5	—	10					
2	—	6	—	12	6	ford	6	on	36
2	—	7	—	14	6	—	7	—	42
2	—	8	—	16	6	—	8	—	48
2	—	9	—	18	6	—	9	—	54
2	—	10	—	20	6	—	10	—	60
3	ford	3	on	9	7	ford	7	on	49
3	—	4	—	12	7	—	8	—	56
3	—	5	—	15	7	—	9	—	63
3	—	6	—	18	7	—	10	—	70
3	—	7	—	21					
3	—	8	—	24	8	ford	8	on	64
3	—	9	—	27	8	—	9	—	72
3	—	10	—	30	8	—	10	—	80
4	ford	4	on	16	9	ford	9	on	81
4	—	5	—	20	9	—	10	—	90
4	—	6	—	24					
4	—	7	—	28	10	ford	10	on	100
4	—	8	—	32	10	—	100	—	1000
4	—	9	—	36					
4	—	10	—	40					

Köidetud 12. mail 1930.

